

Валерій ХОМА

кандидат юридичних наук, доцент, Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету Державної фіскальної служби України, Ірпінь, Україна, v-khoma@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-1322-9272

Віктор ЗАЯЦ

старший науковий співробітник, Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету Державної фіскальної служби України, Ірпінь, Україна, zyjcis@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4840-0823

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ПРАВООХОРОННИЙ АСПЕКТ

Вступ. Стаття спрямована на дослідження існуючого в нашій державі стану організації боротьби з митними правопорушеннями в контексті необхідності забезпечення належного виконання завдань, покладених на митні органи України. На підставі порівняння чинних положень міжнародного та вітчизняного законодавства з питань здійснення митної справи доведено наявність у їхніх правових нормах певних відмінностей та неузгодженостей. Основну увагу приділено аналізу інституційних передумов та пов'язаних з ними проблем, що впливають на ефективність боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил та, як наслідок, на виконання митною службою фіскальних показників, передбачених Державним бюджетом України. У висновках до цієї статті запропоновано шляхи вирішення згаданих проблем.

Мета – виявити недоліки щодо інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України та визначити перспективи їх подальшого усунення.

Методи. Під час дослідження інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України застосовано методи аналізу, порівняння та синтезу.

Результати. Виявлено та систематизовано недоліки щодо інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України, що дало змогу визначити шляхи та перспективи їх подальшого усунення. Особливу увагу при цьому приділено потребі синхронізації положень українського законодавства як між собою, так і з відповідними нормами, чинних для України з питань здійснення митної справи, міжнародних угод.

Перспективи. Подальші наукові дослідження стосовно інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України доцільно проводити на основі сформованого теоретичного обґрунтування складу її правоохоронних повноважень з урахуванням рівнів офіційної взаємодії – відомчого, міжвідомчого, міжнародного.

Ключові слова: митна справа, митні органи, митні правила, порушення митних правил, контрабанда, митні правопорушення.

Табл.: 2, **бібл.:** 9.

Валерий ХОМА

кандидат юридических наук, доцент, Научно-исследовательский центр таможенного дела Научно-исследовательского института фискальной политики Университета Государственной фискальной службы Украины, Ирпиль, Украина

Виктор ЗАЯЦ

старший научный сотрудник, Научно-исследовательский центр таможенного дела Научно-исследовательского института фискальной политики Университета Государственной фискальной службы Украины, Ирпиль, Украина

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СПОСОБНОСТЬ ТАМОЖЕННОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ: ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Введение. Статья направлена на исследование существующего в нашем государстве состояния организации борьбы с таможенными правонарушениями в контексте необходимости обеспечения надлежащего выполнения задач, возложенных на таможенные органы Украины. На основании сравнения действующих положений международного и отечественного законодательства по вопросам осуществления таможенного дела доказано наличие в их правовых нормах определенных различий и несогласованностей. Основное внимание уделено анализу институциональных предпосылок и связанных с ними проблем, влияющих на эффективность борьбы с контрабандой и нарушениями таможенных правил и, как следствие, на выполнение таможенной службой фискальных показателей, предусмотренных Государственным бюджетом Украины. В выводах к этой статье предложены пути решения упомянутых проблем.

Цель – выявить недостатки относительно институциональной способности в сфере правоохранительной деятельности таможенной службы Украины и определить перспективы их дальнейшего устранения.

Методы. В исследовании институциональной способности в сфере правоохранительной деятельности таможенной службы Украины применены методы анализа, сравнения и синтеза.

Результаты. Выявлены и систематизированы недостатки относительно институциональной способности в сфере правоохранительной деятельности таможенной службы Украины, что позволило определить пути и перспективы их дальнейшего устранения. Особое внимание при этом уделено необходимости синхронизации положений украинского законодательства, как между собой, так и с соответствующими нормами, действующими для Украины по вопросам осуществления таможенного дела, международных соглашений.

Перспективы. Дальнейшие научные исследования относительно институциональной способности в сфере правоохранительной деятельности таможенной службы Украины целесообразно проводить на основе сформированного теоретического обоснования состава ее правоохранительных полномочий с учетом уровней официального взаимодействия – ведомственного, межведомственного, международного.

Ключевые слова: таможенное дело, таможенные органы, таможенные правила, нарушение таможенных правил, контрабанда, таможенные правонарушения.

Valeriy KHOMA

Ph. D. (Legals), Assoc. Prof., Scientific Research Centre for Customs Affairs Research
Institute of Fiscal Policy University of the State Fiscal Service of Ukraine, v-khoma@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-1322-9272

Victor ZAIATS

Senior Research Scholar, Scientific Research Centre for Customs Affairs Research
Institute of Fiscal Policy University of the State Fiscal Service of Ukraine, zyjcis@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4840-0823

**INSTITUTIONAL CAPACITY OF THE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE:
LAW ENFORCEMENT ASPECT**

Introduction. The purpose of the customs authorities is to effectively protect society and ensure that appropriate taxes are levied, using, inter alia, the fight against cross-border crime.

The way in which the customs carries out its law enforcement mission in combating the above offenses remains in the focus of discussions of the customs administrations – members of the World Customs Organization (hereinafter – WCO), of which Ukraine has been a member since 1992.

As a result, there is a growing need for further customs enforcement research and improved, with the support of the WCO Secretariat, exchange of experience and a common approach that will allow customs administrations around the world to unify the methodology they use to identify and mitigate potential institutional risks.

The **purpose.** The article covers the analysis of Ukraine's own customs service methods and, possibly, taking measures to improve the existing national system, in particular, expanding its legal foundation (assistance to authority) and operational capabilities (options) on which state procedures and practices are based.

Methods. In the course of the research, general scientific methods were used, in particular: analysis to determine the content of law enforcement powers of the Customs Service of Ukraine; comparison for the provisions of Ukrainian and international legislation regarding the institutional preconditions for law enforcement activities by national customs services. The synthesis method was used to formulate proposals on the need to improve the customs legislation of Ukraine.

Results. The main scientific result of the article is to identify, related to the of customs affairs, shortcomings in the institutional capacity in the field of law enforcement of the Customs Service of Ukraine and determine the prospects for their further elimination. Particular attention is paid to the need to synchronize the provisions of Ukrainian legislation, both among themselves and with the relevant rules in force for Ukraine on customs matters, international agreements.

Perspectives. Further research in this direction should be conducted on the basis of the formed theoretical justification of the law enforcement powers of the Customs Service of Ukraine, taking into account the levels of official interaction – departmental, interagency, international.

Keywords: custom affair, customs authorities, customs rules, violation of customs rules, smuggling, customs offenses.

JEL Classification: H26, K34.

Постановка проблеми. Призначення митних органів полягає в ефективному захисті суспільства та забезпеченні стягнення належних податків, використовуючи для цього, серед іншого, боротьбу з транскордонними злочинами. Для реалізації цієї мети митні органи у взаємодії з іншими правоохоронними органами беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу, зокрема з: комерційними шахрайствами, підробками; незаконним переміщенням через митний кордон високооподатковуваних товарів (таких, як: сигарети та алкогольні напої), диких тварин; контрабандою зброї, ядерних матеріалів, зброї масового знищення, наркотиків та прекурсорів, предметів культурної спадщини, токсичних відходів. Результативність цих заходів напряму залежить від обсягу правоохоронних повноважень, якими, відповідно до положень законодавства, наділені митні органи держави. В зв'язку з цим зростає потреба у дослідженні митного правозастосування та подальшому його удосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням аспектів правоохоронної діяльності митних органів присвячені праці таких вчених та фахівців-практиків з митної справи, як І. Бережнюк, Л. Дорофєєва, П. Пашко, О. Пунда. Деталіам і проблемам застосування в сучасних умовах, правоохоронних повноважень, якими наділені митні органи держави, присвячені роботи науковців: С. Капітанець, Е. Молдован.

Водночас варто звернути увагу й на те, яким чином митниця реалізовує свою правоохоронну місію в напрямку боротьби з митними правопорушеннями. Ця проблематика перебуває в фокусі уваги фахівців з питань здійснення державної митної справи. При цьому залишаються недостатньо дослідженими інституційні ризики, які впливають на ефективність правоохоронної діяльності митної служби України. Ця

проблема потребує більш детального дослідження з метою визначення, на підставі сучасного міжнародного досвіду, шляхів її подальшого вирішення.

Метою статті є виокремлення, пов'язаних зі здійсненням митної справи, недоліків щодо інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України та визначення перспектив їх подальшого усунення. Особливу увагу при цьому необхідно приділити потребі синхронізації положень українського законодавства як між собою, так і з відповідними нормами, чинних для України з питань здійснення митної справи, міжнародних угод.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснюючи митну справу, митні органи нашої держави згідно з ст. 544 Митного кодексу України (МКУ) [1] виконують, серед іншого, такі основні завдання:

- забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань митної справи;
- забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними відповідно до закону;
- запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил (далі – ПМП) на всій митній території України.

З огляду на вищевказані завдання, виникає потреба у з'ясуванні інституційного статусу митної служби України в консолідованій державній правоохоронній системі. Для цього необхідно враховувати ключові терміни національного законодавства з питань здійснення митної справи та правоохоронної діяльності, (табл. 1).

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені МКУ, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність (ч. 2

Ключові терміни національного законодавства з питань здійснення митної справи та правоохоронної діяльності

№ пп	Дефініція	Джерело
1.	Митні правила – встановлений МКУ [1] та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом та іншими законами України	(п. 28 ч. 1 ст. 4 МКУ) [1]
2.	Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, тобто протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МКУ [1] та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом [1] чи іншими законами України, і за які МКУ [1] передбачена адміністративна відповідальність	(ст. 458 МКУ) [1]
3.	Контрабанда – переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладко ствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.	(ст. 201, ст. 305 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) [2]
4.	Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем – тобто поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу	(ст. 482 МКУ) [1]
5.	Переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю – тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості	(ст. 483 МКУ) [1]

* Складено на основі [1; 2].

ст. 458 МКУ) [1]. Натомість за контрабанду передбачена кримінальна відповідальність, що встановлена ст. 201, ст. 305 ККУ [2].

Для належного усвідомлення правоохоронних завдань митних органів стосовно контрабанди та порушень митних

правил варто враховувати такі дефініції тлумачення [3]:

1) запобігати (контрабанді) – не допускати, заздалегідь відвертати що-небудь неприємне, небажане;

2) протидіяти (контрабанді) – спрямовувати дію проти чого-небудь, діяти всупереч комусь, чомусь; спрямовуватися проти іншої дії;

3) боротьба (з ПМП) – з чим, проти чого; діяльність, що має на меті подолати або знищити що-небудь.

Інституційна спроможність митних органів України у сфері правоохоронної діяльності перебуває у безпосередній залежності від правових норм з цього питання, що містяться у положеннях національного законодавства.

Ретроспективний зміст завдань митних органів у сфері правоохоронної діяльності має низку еволюційних перетворень (табл. 2).

В контексті сприйняття сутності терміна “порушення митних правил” необхідно зважати на те, що протиправною винною дією вважається усвідомлена, вольова, активна суспільно небезпечна або шкідлива, заборонена законом поведінка людини; тоді як протиправною винною бездіяльністю – усвідомлена, вольова, пасивна суспільно небезпечна або шкідлива, заборонена законом поведінка людини.

В умовах невизначення чинним Митним кодексом України [1] змісту правової категорії “контрабанда”, застосуванню підлягають положення спеціального з цього питання Закону – а саме ст.ст. 201, 305 ККУ [2].

Зауважимо, що перший Митний кодекс незалежної України від 12.12.1991 р. № 1970 [4] (який наразі не є чинним) містив термін “контрабанда”, а боротьба із нею визначалася як одне з основних завдань митних органів. Але, насправді, самодостатня, всеохоплююча реалізація цього завдання була неможливою через відсутність на той час у митних органів України належних законодавчих підстав для здійснення цілісного дізнання, повноцінного слідства, оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) стосовно кримінальних справ про контрабанду.

Законодавчі ініціативи, які мали на меті врегулювати ці правові неузгодженості, не знайшли підтримки під час розгляду та прийняття наступної редакції МКУ від 11.07.2002 р. № 92-IV [5]. При цьому наголошувалося на недоцільності побудови в Україні правоохоронної квазісистеми з дублюванням функцій щодо боротьби з контрабандою та збільшенням чисельності державних силових мілітарних відомств.

Саме таким інституційним підходом, що спрямований на локалізацію правоохоронної спроможності та повноважності митних органів України можна пояснити трансформацію вищевказаних норм у подальшій редакції МКУ від 13.03.2012 р. № 4495-VI [1]. В результаті чинний МКУ від 13.03.2012 р.

Таблиця 2

Ретроспективне зведення завдань митних органів у сфері правоохоронної діяльності*

Назва Закону України	Період дії	Правоохоронні завдання митних органів України
МКУ від 12.12.1991 № 1970 [4]	1991–2003	Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил (ст. 9 МКУ)
МКУ від 11.07.2002 № 92-IV [5]	2004–2012	Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил (ст. 11 МКУ)
МКУ від 13.03.2012 № 4495-VI [1]	2012–т.ч.	Запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України (ст. 544 МКУ)

* Складено на основі [1; 4; 5].

№ 4495-VI [1] націлює митні органи України на боротьбу тільки з порушеннями митних правил, стосовно ж контрабанди – на запобігання та протидію їй (ст. 544 МКУ).

На окрему увагу в цьому контексті заслуговує також структура центрального апарату Держаної митної служби України (далі – ДМСУ), складові якої повинні забезпечувати організацію виконання завдань, що покладені на митні органи України ст. 544 МКУ [1]. Якщо первісна структура апарату відновленої у 2019 р. Державної митної служби України передбачала у своєму складі департамент запобігання та протидії контрабанді та порушенням митних правил, то введена замість неї у травні 2020 р. оновлена структура – департамент протидії митним правопорушенням.

Варто зазначити, що жодна з наведених назв цього департаменту як за змістом напрямків, так і за предметом дій достатнім чином не кореспондується з наведеними у МКУ [1] правоохоронними завданнями митних органів України, зокрема, останній варіант назви не охоплює напрямки запобігання контрабанді, а також боротьби з ПМП.

Законодавство України не містить поняття “Митні правопорушення”, хоча, відповідно до положень чинної для України з 15.09.2011 р. Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (далі – Кіотська конвенція) [6], правові підстави для застосування цього поняття існують. Так, згідно з визначеннями розділу 1 спеціального додатку Н до Кіотської конвенції [6] митне правопорушення – це будь-яке порушення або спроба порушення митного законодавства.

“Митним законодавством” відповідно до положень розділу 2 загального додатку до Кіотської конвенції [6] визначено сукупність законів та підзаконних актів, що стосуються ввозу, вивозу, переміщення або зберігання товарів, застосування і забезпечення ви-

конання яких покладено безпосередньо на митну службу, а також будь-яких нормативних розпоряджень, виданих митною службою в межах її компетенції. З урахуванням того, що правопорушення, залежно від ступеня небезпеки і завданої ними шкоди, поділяють на злочини і проступки, можна стверджувати про розповсюдження юрисдикційної діяльності митних органів відносно як контрабанди, так і порушень митних правил. Разом з тим, національне законодавство визначає митні правопорушення та встановлює умови, за яких вони можуть розслідуватися, встановлюватися та, у разі необхідності, бути об'єктом адміністративного врегулювання (стандартне правило 2 розділу 1 спеціального додатку Н до Кіотської конвенції) [6].

З метою розслідування та встановлення митних правопорушень необхідно визначити умови, за яких митна служба має право оглядати товари та транспортні засоби; вимагати пред'явлення документів або листування, доступу до комп'ютерних баз даних; проводити обшук осіб і приміщень; добувати докази (стандартне правило 5 розділу 1 спеціального додатку Н до Кіотської конвенції) [6]. Також національне законодавство має визначити порядок дій митної служби після виявлення нею митного правопорушення та заходи, які вона може вжити (стандартне правило 9 розділу 1 спеціального додатку Н до Кіотської конвенції) [6].

Положення вищевказаних стандартних правил Кіотської конвенції [6] підлягають обов'язковому застосуванню для досягнення гармонізації і спрощення митних правил і процедур, як це передбачено ст. 1 глави 1 цієї ж Конвенції.

Водночас чинними для України є також рішення про основи митних законодавств держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав [7]. Статтею 8 цих рішень

передбачено, що митні органи ведуть боротьбу з контрабандою, порушеннями митних правил і податкового законодавства щодо товарів, які переміщуються через митний кордон держави, припиняють незаконний обіг через митний кордон держави наркотичних засобів, зброї, предметів художнього історичного й археологічного надбання, об'єктів інтелектуальної власності, видів тварин і рослин, що перебувають під загрозою зникнення, їхніх частин і дериватів, інших товарів, а також надають сприяння у боротьбі з міжнародним тероризмом і припиненні незаконного втручання в аеропортах у діяльність міжнародної цивільної авіації.

Варто зауважити, що покладені на митні органи України статтею 544 МКУ [1] завдання із запобігання та протидії контрабанді й боротьби з ПМП, деталізовано у підзаконних нормативно-правових актах, зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227 “Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України” [8], наказах ДМСУ від 09.01.2020 р. № 4 “Про функціональні повноваження структурних підрозділів Державної митної служби України”, від 23.10.2019 р. № 18 “Про затвердження положень про територіальні органи Держмитслужби”. Відповідно до положень цих документів, ДМСУ реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи.

Основними завданнями Держмитслужби, серед іншого, є забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних пра-

вил. Зокрема, Держмитслужба відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) організовує та здійснює провадження у справах про порушення митних правил, контролює дотримання вимог законодавства під час провадження у справах про порушення митних правил;
- 2) запобігає та протидіє контрабанді, здійснює боротьбу з порушеннями митних правил на митній території України;
- 3) бере участь у міжнародному співробітництві з питань протидії контрабанді та порушенням митних правил, у тому числі шляхом:
  - обміну інформацією з митними, правоохоронними органами й іншими органами іноземних держав з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
  - надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень вимог законодавства з питань державної митної справи на підставі міжнародних угод та обміну інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами іноземних держав і міжнародних організацій тощо;
  - надіслання запитів до уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митницям Держмитслужби під час переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
- 4) організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою; взаємодіє в межах повноважень, визначених законом, з іншими органами, що провадять

таку діяльність; вживає в межах повноважень, визначених законом, заходи до відшкодування завданих державі збитків.

Наведені вище завдання та функції правоохоронного змісту, безперечно, спрямовані на припинення та розкриття порушень митного законодавства. Проте можливість використання митними органами України заходів оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) допускається стосовно їхньої боротьби саме з контрабандою за відсутності такого завдання у чинній редакції МКУ [1].

Привертає увагу також те, що можливість використання митними органами оперативно-розшукової діяльності передбачається підзаконними нормативно-правовими актами різного ієрархічного рівня у декларативній формі з відсиланням до встановлення факту існування права на ОРД відповідно до норм, що передбачені законом. Так, згідно зі ст. 2 Закону України від 18.02.1992 р. № 2135-XII “Про оперативно-розшукову діяльність” (далі – Закон про ОРД) [9] оперативно-розшуковою діяльністю вважається система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контрольно-розвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави (ст.1 Закону про ОРД) [9]. Вказане означає, що завдання ОРД стосуються, зокрема, контрабанди – протиправних діянь, відповідальність за які передбачена ст.ст. 201, 305 ККУ [2].

Необхідно зважати на те, що ОРД може здійснюватися виключно оперативними підрозділами державних органів, зазначених у ст. 5 Закону про ОРД [9], до переліку яких не включено підрозділи митної служби України. Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється. Така заборона, враховуючи вищевикладене, на сьогодні також стосується митних органів (ДМСУ та підпорядкованих їй митниць та митних постів), оскільки:

- 1) митні органи згідно з ст. 544 МКУ [1] не уповноважені саме на боротьбу з контрабандою;
- 2) до складу митних органів не належать оперативні підрозділи податкової міліції та підрозділи, які ведуть боротьбу з контрабандою.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, варто виокремити недоліки щодо інституційної спроможності у сфері правоохоронної діяльності митної служби України:

1. Чинний Митний кодекс націлює митні органи України на боротьбу тільки з порушеннями митних правил, стосовно ж контрабанди – лише на запобігання та протидію їй (ст. 544 МКУ).
2. До складу оновленої у травні 2020 р. структури ДМСУ включено департамент протидії митним правопорушенням, назва якого достатнім чином не кореспондується з наведеними у МКУ правоохоронними завданнями митних органів України та не охоплює напрямки запобігання контрабанді, а також боротьби з ПМП.
3. У законодавство України не імplementовано поняття “Митні правопорушення”, що міститься у положеннях чинної для України з 15.09.2011 р. Міжнарод-

ної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур.

4. Існуючі (наявні) правоохоронні завдання митних органів України не кореспондуються з завданням із боротьби з контрабандою, як то передбачено ст. 8 чинного для України рішення про основи митних законодавств держав-учасниць СНД.
5. Використання митними органами ОРД передбачається підзаконними нормативно-правовими актами (Постановою Кабміну від 06.03.2019 р. № 227 “Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України” [8], наказами Держмитслужби від 09.01.2020 р. № 4 “Про функціональні повноваження структурних підрозділів Державної митної служби України”, від 23.10.2019 р. № 18 “Про затвердження положень про територіальні органи Держмитслужби”), а не законом, що фактично унеможлиблює здійснення ними такої діяльності.

Усунення перелічених недоліків, з повноцінним наданням митним органам права на ОРД, має відновити інституційну спроможність у сфері правоохоронної діяльності митної служби України.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України. Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Словник української мови: в 11 т. URL : <http://sum.in.ua/s/>.
4. Митний кодекс України. Закон України від 12.12.1991 № 1970-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1970-12>.

5. Митний кодекс України. Закон України від 11.07.2002 № 92-IV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15>.

6. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (від 18.05.1973). URL : http://zakon.rada.gov.ua/go/995_643.

7. Рішення про основи митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав (від 10.02.1995). URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_509.

8. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF>.

9. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

References

1. Mytnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI [Customs Code of Ukraine]. Law of Ukraine. (2012, March, 13). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III [Criminal Code of Ukraine]. Law of Ukraine. (2001, April, 5). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Slovnnyk ukraïnskoi movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language]. (Vols. 1–11). Available at: <http://sum.in.ua/s/>.
4. Mytnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 12.12.1991 № 1970-XII [Customs Code of Ukraine]. Law of Ukraine. (1991, December, 12). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1970-12>.
5. Mytnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 11.07.2002 № 92-IV [Customs Code of Ukraine]. Law of Ukraine. (2002, July, 11). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15>.
6. Mizhnarodna konventsiiia pro sproshchennia i harmonizatsiiu mytnykh protsedur vid 18.05.1973 [International Convention on the simplification and harmonization of customs procedures]. (1973, May,

18). Available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

7. *Rishennia pro osnovy mytnykh zakonodavstv derzhav–uchasnyts Spivdruzhnosti Nezhleznykh Derzhav vid 10.02.1995 [Decision on the Fundamentals of customs legislation of states–members of the Commonwealth of independent states].* (1995, February, 2). Available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_509.

8. *Pro zatverdzhennia polozhen pro Derzhavnu podatkovu sluzhbu Ukrainy ta Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy. Postanova Kabinetu Mi-*

nistriv Ukrainy vid 06.03.2019 № 227. [On approval of regulations on the State Tax Service of Ukraine and the State Customs Service of Ukraine]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019, March, 6). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF>.

9. *Pro operativno-rozshukovu diialnist. Zakon Ukrainy vid 18.02.1992 № 2135-XII, [About operative-search activity]. Law of Ukraine.* (1992, February, 18). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2020.